

VEERKRAGTIGE WATERS-PROGRAM BASISLYNSTUDIE IN RUNDU

USAID se Veerkragtige Waters-program poog om **meer standhoudende en watervarsekerde gemeenskappe** in die Okavango- en Limpoporivierkom **te bou**. Veerkragtige Waters fokus spesifiek op oorgrens-watersekuriteit en -hulpbronbestuur; veilige, volhoubare drinkwater en sanitasiedienste; klimaatveranderingaanpassing, en die bewaring van biodiversiteit en ekosisteme.

Die doel van hierdie dokument is om:

- Terugvoer te gee aan die Rundu-gemeenskap oor ons studie;
- Prioriteitsgebiede uit te lig om Rundu meer veerkragtig te maak, en
- 'n Bepanningsessie te fasiliteer op grond van die inligting wat ons ingesamel het.

RUNDU IN EEN OOGOPSLAG

Ons het onderhoude met **85 mense** in Rundu gevoer.

Die meeste onderhoude wat ons gevoer het, was met mense jonger as 35.

Younger than 35
(36%)

Older than 35 (64%)

Die meeste mense wat ons uitgevra het, was vroue.

Female (54%)

Male (46%)

Natuurlike hulpbronne is baie belangrik vir huishoudings in Rundu se welstand; boerdery is 'n sleutelbron van inkomste.

Begrip van veerkragtigheid in Rundu

Bronne van natuurlike skokke en stresfaktore in Rundu is **droogtes, armoede/gebrek aan inkomste** en voedselgebrek.

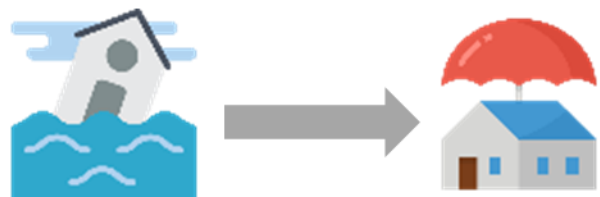

Hierdie skokke en stresfaktore het 'n negatiewe uitwerking op huishoudings, en lei tot **beperkte water vir die gemeenskap**.

Om 'n **besigheid te begin of werk te vind** word in Rundu as veerkragtigheid beskou.

Wat is veerkragtigheid?

Veerkragtigheid is die vermoë om op skokke en stresfaktore te reageer. Veerkragtigheid het vier dimensies.

Absorpsievermoë

Kan ons onself **beskerm** en gebeure **hanteer**?

Aanpassingsvermoë

Kan ons ná 'n gebeurtenis die manier waarop ons lewe **aanpas**?

Antisipasievermoë

Kan ons 'n **plan** maak vir ander voorvalle wat dalk met ons kan gebeur?

Transformasievermoë

Kan ons **die manier waarop ons dinge doen verander** op grond van wat ons geleer het?

BASISLYNSTUDIE

Ons het 'n basislynstudie in 13 gemeenskappe in sewe lande in die Limpopo- en Okavangorivierkom onderneem. Ons het dit gedoen om uit te vind hoe huishoudings veerkragtigheid verstaan, hoe gemeenskappe veerkragtigheid bou en wat dit vir ons werk beteken. Een van die gebiede in ons opname was Rundu, Namibië. Rundu val in die Okavangorivierkom, wat Sentraal-Angola, Namibië en Botswana dek.

WAT BEPAAL VEERKRAGTIGHEID?

Ons basislynstudie het gewys dat veerkragtigheid deur vier faktore bepaal word: **1. Maatskaplike beskerming, 2. Maatskaplike hegtheid, 3. Optreevermoë, en 4. Kulturele erfenis.**

WAT HET ONS IN RUNDU GEVIND?

Waterskaarstes is die grootste uitdaging in Rundu. Natuurlike hulpbronne is 'n vorm van voedsel en inkomste, maar hou ook 'n bedreiging vir Rundu se huishoudings in. Skokke en spanningsfaktore neem die vorm van weer en klimaat, insekte/diere en gesondheid aan. Die uitwerking van skokke en stresfaktore is minder toegang tot voedsel en water, inkomste/hulpbronne en minder maatskaplike ondersteuning. Die uitwerking van skokke en stresfaktore kom wydverspreid onder individue en gemeenskappe voor.

WATERSKAARSTES IS DIE GROOTSTE UITDAGING IN RUNDU

UNEMPLOYMENT

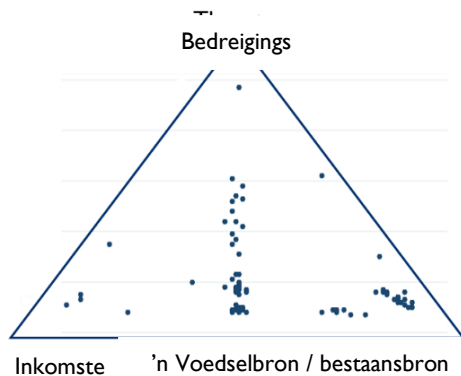
Waterskaarstes wat deur droogtes veroorsaak word, is die grootste bron van spanning vir huishoudings in Rundu. Volgens wat berig word, staan huishoudings in Rundu voedseltekorte in die gesig as gevolg van die waterskaarstes.

Die gemeenskap het ook duur waterrekeninge uitgelig as 'n kwelpunt. Waterkwellinge word vererger deur werkloosheid, wat lei tot armoede onder Rundu-huishoudings.

RUNDU EN NATUURLIKE HULPBRONNE

Natuurlike hulpbronne is 'n vorm van voedsel en inkomste, maar hou ook 'n bedreiging vir huishoudings in Rundu in

Die hittekaart hieronder wys dat water 'n bron van inkomste én voedsel in Rundu is. In gebiede waar droogtes die beskikbaarheid en bekostigbaarheid van water laat toeneem, word water as 'n bedreiging beskou.

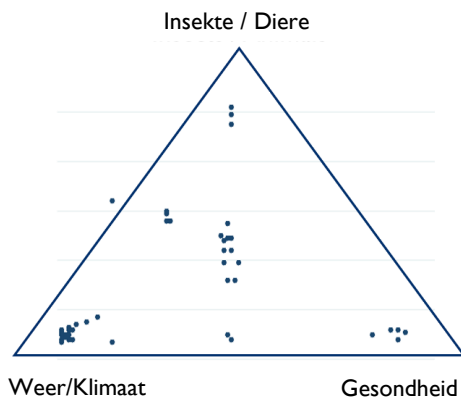

- Plante word beskou as voedsel én 'n bron van inkomste.
- Diere word beskou as voedsel én 'n bron van inkomste, maar ook as 'n bedreiging as gevolg van die konflik tussen mense en dierlewe in die omgewing.

DIE OORSAKE VAN SKOKKE EN STRESFAKTORE

Weer/klimaat is die grootste skok- en stresfaktore, maar insekte/diere en gesondheid veroorsaak ook skokke.

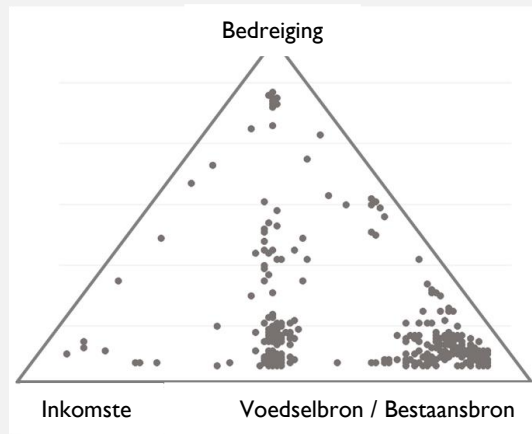
Die klimaat het 'n uitwerking op Rundu, veral droogtes en waterbeperkings. Insekte en gesondheid veroorsaak ook skokke en stresfaktore.

RUNDU IN VERGELYKING MET DIE OKAVANGORIVIERKOM

Natuurlike hulpbronne is 'n sleutelbestaansbron in die Okavangorivierkom, net soos in Rundu, maar kan ook bedreigings wees.

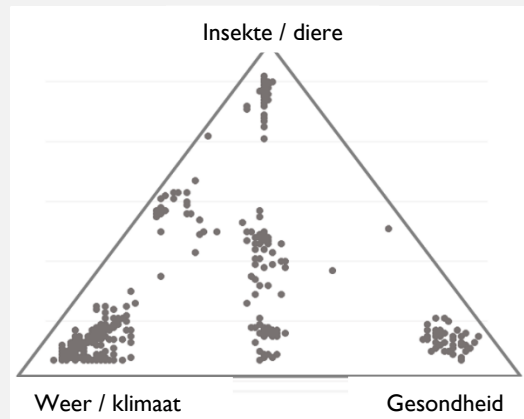
In vergelyking met Ramotwa word water meer akute as 'n voedsel-/bestaansbron beskou in die Okavangorivierkom. Net soos in Rundu se geval, is water ook 'n bedreiging in soverre die hele rivierkom aan erge droogtes onderwerp is.

- Soos in Rundu, word plante grootliks beskou as voedsel én 'n bron van inkomste.
- Diere word beskou as voedsel én 'n bron van inkomste, maar ook as 'n bedreiging.

DIE OORSAKE VAN SKOKKE EN STRESFAKTORE

Soos in Rundu se geval, is weer en klimaat die grootste skok- en stresfaktore in die Okavangorivierkom. Daar is heelwat minder gevalle van skokke en stresfaktore in die vorm van insekte en diere, waarskynlik te danke aan Rundu se stedelike aard. Dit verskil van die rivierkom in die geheel.

HERSTEL VAN SKOKKE EN STRESFAKTORE

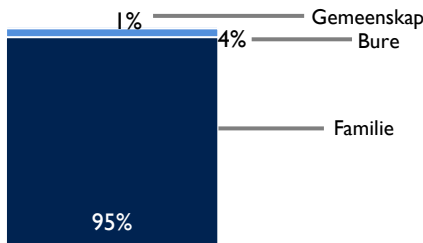
Huishoudings in Rundu het verskillende vlakke van herstel getoon. Party was óf selfversorgend en in staat om self te herstel, of kon dit doen met die hulp van familie.

STEUN EN BEPLANNING VIR SKOKKE EN STRESFAKTORE IN RUNDU

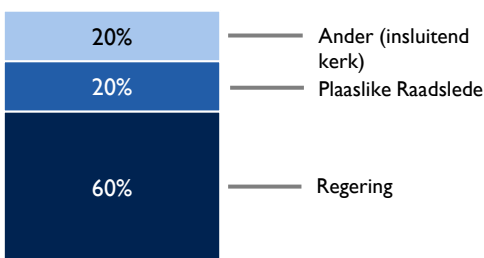
83% van die huishoudings kan iemand nader vir ondersteuning.

Daar is baie hoë ondersteuningsvlakke in Rundu. Onder diegene wat **niemand het om te nader nie**, kon die meeste by familie, hul bure of die gemeenskap aanklop.

54% van die huishoudings het organisasies wat hulle kan nader vir ondersteuning.

Respondente wend hulle hoofsaaklik tot die regering of plaaslike raadslede wanneer hulle ondersteuning van organisasies soek.

RUNDU IN VERGELYKING MET DIE OKAVANGORIVIERKOM

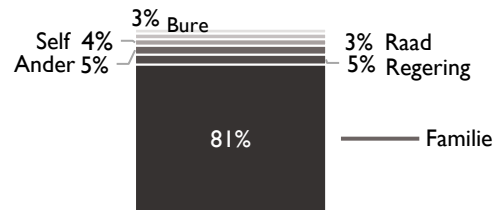
Huishoudings in die Okavangorivierkom, net soos dié in Rundu, kan op 'n kombinasie van die gemeenskap, familie en hulleself steun om van skokke te herstel.

STEUN EN BEPLANNING VIR SKOKKE EN STRESFAKTORE IN DIE OKAVANGORIVIERKOM

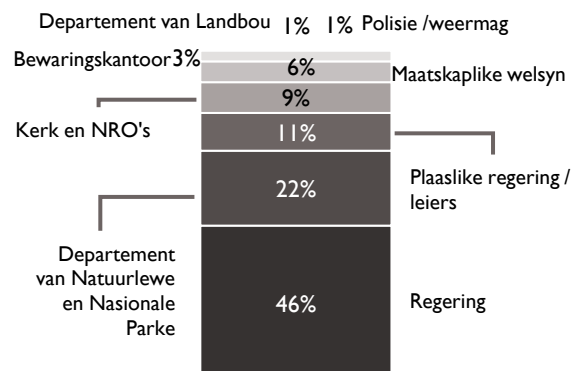
48% van die huishoudings in die Okavangorivierkom kan iemand nader vir ondersteuning.

In die hele rivierkom kan heelwat minder huishoudings as in Rundu iemand nader vir ondersteuning. Onder diegene in die Okavangorivierkom wat iemand kan nader vir ondersteuning, kon die oorgrote meerderheid (81%) by familie aanklop.

54% van die huishoudings in die Okavangorivierkom kan organisasies nader vir ondersteuning.

Uit die 54% wat organisasies kan nader vir ondersteuning, maak die meeste (soos in Rundu) staat op verskeie regeringsdepartemente.

BEPLANNING VIR DIE TOEKOMS

In die algemeen voel huishoudings in Rundu dat **meer hulpbronne, inligting en sterker netwerke hulle sal help om** in die toekoms **beter** op skokke en stresfaktore **te reageer**.

Persoonlike oortuigings, inligting wat ontvang is en gemeenskapsoptrede het 'n kritieke rol in mense se besluitneming gespeel. Daar is dus 'n behoefte om te verseker dat gemeenskappe toegang het tot betroubare, nuttige inligting sodat hulle beter kan beplan, maar ook om geleenthede te skep sodat gemeenskapslede by mekaar kan leer.

82% van die huishoudings in Rundu **het 'n plan** vir toekomstige natuurlike skokke en stresfaktore. Van die 82% huishoudings in Rundu wat 'n plan het hou die planne meestal verband met die begin van 'n besigheid of om werk te vind. Ander planne konsentreer op ekstra water en om geld te spaar sodat daar fondse is ingeval daar 'n noodgeval of “skok” kom. Voorbeelde van die planne wat mense gedeel het, sluit in:

- **Begin 'n besigheid of vind werk:** Verdien inkomste deur 'n werk of besigheid
- **Water:** Kry watertanks, spaar water in emmers, betaal betyds vir water.
- **Spaar:** Spaar gereeld 'n gedeelte van inkomste vir noodgevälle.

26 Begin besigheid / vind werk

15 Water

9 Spaar geld

Aantal mense

'n Gebrek aan inkomste en ondersteuning verhoed mense in Rundu om hul planne in werking te stel.

HOE KAN RUNDU MEER VEERKRAGTIG WORD?

Inwoners in Rundu noem dat 'n gebrek aan hulpbronne, inligting en sterk ondersteuningsnetwerke hul vermoë om gepaste planne te beraam beperk, en dit belemmer

die gemeenskap se veerkragtigheid. Ten einde hul veerkragtigheid te verbeter, kan inwoners in Rundu dalk by die volgende stappe baat. Hierdie stappe is ontwikkel met inbegrip van die konteks van die gemeenskap, die klimaat en die lewensvatbaarheid van inisiatiewe:

- **Maksimering van voedseltuine:** In gemeenskappe soos Rundu, waar werkloosheid en armoede kwelpunte is, kan die ontwikkeling van voedseltuine waardevol wees as 'n middel om voedsel of inkomste aan te vul. Gegewe die toenemend droë klimaat, kan klimaatslim landbou soos drupbesproeiing 'n waardevolle belegging wees.
- **Gesamentlike saadaankope:** 'n Samewerkende benadering om saad aan te koop kan bykomende geleenthede skep vir befondsing deur die regering of organisasies sonder winsbejag. Só 'n benadering maak dit ook moontlik om 'n groot verskeidenheid saad tussen inwoners te deel, wat beteken dat meer soorte gewasse verbou kan word, wat meer voedingstowwe beskikbaar stel waarby inwoners kan baat. Hierdie tipe benadering verminder individuele risiko en verbeter dus die gemeenskap se algemene veerkragtigheid. Daarby bied só 'n benadering geleentheid vir selfwerksaamheid, wat gereeld as 'n “oplossing” genoem is.
- **Gemeenskapinligtingsessies:** Inwoners in Rundu het relatief hoë vlakke van ondersteuning en entrepreneursambisie, wat beteken dat hulle dalk hul inkomstebronne kan diversifiseer. Ons navorsing toon dat gemeenskappe wat sakegeleenthede ontwikkel, sterk kommunikasiekanale het. Dit impliseer 'n behoefte om 'n gereelde gemeenskapsforum te vestig om die bespreking van idees, oplossings en die aanbied van ondersteuningsnetwerke te ondersteun. Plaaslike regeringsbeamptes kan dit ook bywoon en as 'n platform gebruik om enige nuus met die hele gemeenskap te deel.

Op grond van ons navorsingsbevindings word die uitwerking van skokke en stresfaktore ervaar in die vorm van verminderde hulpbronne, inkomste, maatskaplike ondersteuning en toegang tot voedsel en water. Die inisiatiewe wat hierbo uitgelig word poog om die Rundu-gemeenskap in staat te stel om hul voorbereiding vir toekomstige skokke te verbeter, en om vinniger van hierdie skokke te herstel. Dit word moontlik gemaak deur veerkragtiger kommunikasiemetodes, voedselproduksie en wateropgaring.

OORSIG VAN USAID SE VEERKRAGTIGE WATERS-PROGRAM

USAID se Veerkragtige Waters-program poog om **meer standhoudende en waterversekerde gemeenskappe** in die Okavango- en Limpoporivierkom **te bou**. Ons het vier doelwitte:

1

Om **oorgrens-watersekuriteit en hulpbronbestuur** in die Okavango- en Limpoporivierkom te verbeter.

2

Om toegang tot **veilige, volhoubare drinkwater en sanitasiedienste** te vergroot

3

Om **gemeenskappe en sleutelinstansies se vermoë** te versterk om by **verandering** – veral die uitwerking van klimaatverandering – aan te pas

4

Om **biodiversiteit en ekosisteme** te bewaar

Om dit te doen bou ons:

VEERKRAGTIGE INSTANSIES

- Instellings is van kardinale belang vir die bestuur van hulpbronne en ontwikkeling van veerkragtigheid.
- Ons ondersteun instellings deur hul vermoë te verbeter om te beplan, sterk netwerke te bou, 'n bemagtigende omgewing te skep en hul doelwitte te bereik.
- Institusionele eienaarskap is belangrik vir volhoubaarheid.

KRAGTIGE INLIGTING-STELELS

- Ons het inligting nodig wat toeganklik is en wat gebruik kan word om besluite te neem ten einde hulpbronne beter te bestuur en veerkragtigheid te bou.
- Ons werk daaraan om ontbrekende inligting te kry, inligting te verwerk en dit in besluitneming te integreer.

INNOVERENDE PRAKTYKE

- Ons moet nuwe lewenswyses oorweeg ten einde by klimaatverandering aan te pas. Daarom moet ons verstaan wat hierdie praktyke is en hoe ons dit kan benut.
- Ons sal die innovering van dinamiese aanpassingstelsels ondersteun.